

Inspiratieavond Feest van de Geest woensdag 22 januari 2020 om 20.00 uur

Maarten Diepenbroek

‘in vuur en vlam’

In dagblad Trouw stond afgelopen zaterdag een foto die mij intrigeerde. Te zien is hoe een jongeman op een wit paard door een vuurstapel heenrijdt. Het is ‘dia de las luminarias’, de dag van het licht, in Alosno, Andalusië. Elk jaar springen dorpsbewoners met paarden en ezels over het vreugdevuur, zodat sint Antonius de dieren zal beschermen en zuiveren van kwade geesten.

Ik weet niet zo goed wat ik er van moet vinden. Het lijkt me voor de dieren nogal een heftige ervaring, maar het levert wel een spectaculair beeld op.

Het moet iets met vuur zijn. Een nieuw begin, het uitwissen van het verleden, het afzweren van de boze geesten. Er is dit jaar heel wat gedoe geweest rond de vreugdevuren in Duindorp. Veel mensen hebben het helemaal gehad met vuurwerk.

Voor anderen hoort het er juist onlosmakelijk bij.

Vuur is iets magisch. Het is betoverend, het neemt ons mee. Vuur is tegelijkertijd bedreigend. Vuur kan vernietigen en verwoesten, vooral wanneer je het niet in toom kan houden.

Vuur heeft een eigen kracht. Wanneer de brandweer een brand onder controle heeft, spreekt men van het sein ‘brand meester’.

Vuur is fascinerend en tegelijkertijd ontzagwekkend. Niet voor niets speelt het daarom in bijna alle religies een rol. Vuur is het symbool voor het heilige en het goddelijke. Het heilige dat zich manifesteert als ontzagwekkend, fascinerend, angst in kan boezemen en tegelijkertijd kan verwarmen, vertroosten, geborgenheid kan geven.

Vuur is warmte, energie, een weldaad. Vuur is louterend, reinigend, heiligend.

Het thema voor feest van de geest zal dit jaar zijn ‘in vuur en vlam’.

In het bijbelboek Handelingen wordt verteld hoe op Pinksteren, de vijftigste dag van het Paasfeest, Pentacostè, er zich tongen van vuur laten zien aan allen die in het huis aanwezig zijn.

Tongen van vuur zetten zich neer op de apostelen.

Hoe moeten we ons dit voorstellen?

Handelingen legt het verder niet uit.

Het zet zich neer op ieder van hen en zij worden allen vervuld van heilige geestesadem, en beginnen te spreken in andere tongen, zoals de geestesadem hun geeft uit te spreken. (vertaling: Naardense Bijbel).

Er wordt in ieder geval een verband gelegd tussen de tongen van vuur en de tongen van de mensen. De hemelse tongen verstrengelen zich met de mensentongen. De geest herschept hun taal en vernieuwt hun tong.

Vanaf nu spreken zij anders. Bezield en verstaanbaar voor iedereen.

De uitdrukking 'in vuur en vlam staan' heeft hier mee te maken. Het betekent dat je ergens enthousiast over bent, hevig bevlogen. Het heeft vaak een positieve connotatie. Iemand die in vuur en vlam staat is gepassioneerd, loopt ergens helemaal warm voor, heeft een energie die aanstekelijk werkt. Als iemand een vlammend betoog houdt over een mooi boek, dan koop je misschien zelf wel dat boek om het te gaan lezen.

Toen ik over het thema nadacht vroeg ik mij zelf, sta ik wel eens in vuur en vlam. Als ik eerlijk ben niet echt vaak. Ik voel mij vaker het tegendeel: uitgeblust.

En ergens zit ook iets van een allergie. Mensen die in vuur en vlam staan kunnen ook vermoeiende mensen zijn. Opdringerig. Emile Ratelband-achtige types.

Was het niet Emile Ratelband die mensen ook door het vuur liet rennen, met blote voeten over gloeiende kooltjes, Tsjakkaa!

Wat is dit voor een energie? We voelen ergens ook wel aan dit geen duurzame energie is. Je bezoekt een seminar, loopt over gloeiende kooltjes, raakt helemaal opgezweept. Maar voor het je het weet is het weer een deprimerende maandag. Blue Monday, de meest deprimerende dag van het jaar...

Hoe kan het pinkstervuur je bezielen, zonder dat het je uitput, dat je opgebrand raakt, zonder dat het je totaal verteert, dat het uit de klauwen loopt en dat het vernietigt en verwoest?

De theoloog Ruard Ganzevoort noemt theologie ooit 'spelen met heilig vuur'. (zie: Ruard Ganzevoort, *Spelen met heilig vuur, waarom de theologie haar claim op de waarheid moet opgeven*, Ten Have 2013).

Ik vind dat een prachtige definitie. Spelen met het vuur, dat is leuk, maar ook gevaarlijk. Godsdienst kan gemakkelijk ontaarden in iets dat gevaarlijk is en mensen beschadigt.

Spelen met heilig vuur. Religie is de omgang met het heilige. Soms ontregelt de omgang met het heilige ons rustig voortkabbellende leventje. We kunnen zomaar geraakt worden, het kan zomaar ontvlammen.

Maar hoe houd je het heilige vuur in toom? Of moeten we dat niet willen?

Ook in de bijbel is het vuur de manifestatie van heilige. Wanneer de Eeuwige op de berg Sinäï verschijnt dan is hij omgeven met vuur. Vuur is een begeleidingsverschijnsel van de theofanie. Vuur

heeft te maken met Gods heerlijkheid en heiligheid. Ook in het oordeel speelt het vuur een rol. Niet als een vernietigende kracht, maar als een loutering en een reiniging. Door het vuur heen is het leven. Zoals men in het vuur erts tot zilver smelt, zo wordt een mens door het vuur van de Eeuwige gezuiverd en verlicht.

Dat noemen we heiliging. De omgang met de Heilige maakt ons tot heilige mensen. Dat is de werking van de heilige Geest. Het spel met het heilige vuur verandert ons, werkt door in onze levens.

Naast al deze grootse verschijnselen heeft het vuur ook nog een andere kant. Er is de geborgenheid van het vuur. Dit vind ik zelfs de mooiste en ontroerendste verhalen uit de Bijbel, waar het vuur zich presenteert als een liefdevolle kracht. Een liefdesvuur.

Er zijn twee verhalen in het oude testament die ik hier zou willen noemen.

Het eerste verhaal is de roeping van Mozes. Exodus 3, 1-4 vertelt hoe de doornstruik in brand staat. God is aanwezig in het vuur. Het vuur scheidt afstand en ontzag. Mozes moet zijn schoenen uitdoen voordat hij de Heilige kan naderen.

Exodus vertelt hoe het vuur brandt zonder de doornstruik te verbranden. De Sinaïdoorn gloeit in het vuur en de Sinaïdoorn wordt niet verteerd.

De nietige struik is het beeld voor de mens. God, de Heilige van Israël, kiest een armoedige struik uit om in te wonen. De struik wordt door het goddelijke vuur niet vernietigd maar in vuur en vlam gezet.

Zo is werkzaamheid van de Eeuwige. Wij worden doorgloeid, beziel, maar er niet door overweldigd. We blijven heel. Er is geen sprake van een burn-out.

Het tweede verhaal is het verhaal van de mannen in de vuuroven uit Daniël. Het zijn de drie vrienden van Daniël, joodse mannen die aan het hof van de Babylonisch koning dienen als hoveling. Ze worden door de koning in de vuuroven gegooid omdat ze weigeren te knielen voor het gouden beeld dat de koning heeft gemaakt.

De koning wordt woedend en beveelt de oven zeven maal heter op te stoken en de mannen in het vuur te gooien. Dan slaat de schrik de koning om het hart: hij ziet de drie mannen plus een vierde man die lijkt op een godenzoon in de oven rondlopen. Hij beveelt de mannen naar buiten te komen en uit de oven te stappen. Dat doen ze. Ze stappen ongeschonden uit de oven, er hing zelfs geen brandlucht om hen heen. Het verhaal vertelt dat een engel van de Heer een klimaat in de oven schiep als woei er een dauwwind doorheen. Hierna volgt het gezang van de drie mannen in de vurige oven. Een prachtige hymne, waarin alle schepselen en elementen worden opgeroepen om de Heer te loven.

Een prachtig verhaal. De macht van het vuur wordt enorm gerelativeerd en er wordt een lange neus gemaakt richting Nebukadnessar, die als despoot regeert en zich onschendbaar waant. De werkelijke macht ligt in de handen van de Heilige van Israël, die regeert over de elementen.

Door het vuur heen, roept God zijn kinderen tot leven.

Ik wil afsluiten met een mystieke tekst van Bianco da Siena, gestorven in 1434. Deze tekst vormde later de basis voor de engelse hymne 'Come down, o Love Divine', geschreven in de negentiende eeuw door Richard Frederick Littledale (1833-1890). Ook in ons Liedboek staat een bewerking van dit lied (LB 673).

De in Italië geboren Bianco da Siena was Jezuïet en mysticus. Zijn tekst is een gebed waarin gebeden wordt om het neerdalen van de Geest (Discendi, Amor Santo). De heilige Geest wordt omschreven

als een liefdesvuur, een vuur dat in ons binnenste brandt en ons geheel en al doorgloeit. Een vuur dat ons bovendien loutert en zuivert.

Ik lees het voor in de bewerking van Sytze de Vries (zie: Het liefste lied van Overzee, deel 1, lied 11)

*Daal, Liefdesvuur, daal neer
en breek door mijn verweer,
tot ik uw liefde diep in mij voel vloeien.
Kom, Trooster, kom in mij,
mijn hart komt voor U vrij,
als haard waarin uw heilig vuur kan gloeien.*

*Vul mij geheel met gloed!
Mijn eigen hartstocht moet
in 't vlammen van uw Geest tot as verteren.
Want als Gij mij verlicht,
ontluikt een vergezicht.
Dan zult Gij zelf de weg daarheen mij leren.*

*Wanneer uw Geest mij vult,
Gij mij in liefde hult,
zal liefde ook mijn hart en ziel bekleden.
Zo groot voor U te zijn,
dat maakt mij stil en klein.
Ik schrei niet langer om een oud verleden.*

*Ik reikhals naar het uur
waarop uw liefdesvuur
nog hoger vlamt dan alle woorden weten.
Geen mens die maar vermoedt
uw ongekende gloed,
tot hij voorgoed uw Geesteskind mag heten!*